

Програма
гуртка «Народна творчість»
Кельменецького районного дитячо-юнацького центру
Автор програми: Доцина Тамара Петрівна , керівник гуртка «Народна
творчість» Кельменецького районного дитячо-юнацького центру
Затверджена вченою радою ЧОППО (протокол № 4 від 14.12.12)

Пояснювальна записка

Позашкільна освіта - одна з важливих складових системи освіти України, що здатна задовольнити різноманітні потреби особистості у творчій самореалізації, забезпечити її інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток.

Питання розвитку творчих здібностей особистості є дуже актуальним, а також розвиток дитини на основі культури й мистецтва українського народу, народних традицій і звичаїв.

Декоративно-ужиткове мистецтво є національним надбанням кожного народу, в якому відображаються його історія, мудрість, філософія пращурів і духовна краса. Все це діти найкраще вивчають на гуртках. Розвиток інтересу до гурткової роботи багато в чому зумовлений стилем життя дитини. Діти, які проживають в сільській місцевості, щодня спілкуючись з природою, з старожилами, знаходяться в постійному зв'язку з традиціями минулого, з народним мистецтвом, з відомими промислами та ремеслами: вишивкою, ліпленням, бісероплетінням. Заняття в гуртку народної творчості розвивають дитячі інтереси, підвищують пізнавальну активність, розвивають допитливість, творчі здібності, естетичний смак, формують практичні вміння та навички.

Новизна програми полягає в тому, що на відміну від «міністерської», вона передбачає оволодіння тими ремеслами, які притаманні даному регіону та удосконалення сучасних видів декоративно-прикладного мистецтва. Зацікавленість гуртківців в народній творчості дає можливість проводити з ними постійно виховну роботу.

Основний пріоритет гуртка народної творчості — зв'язок між народним і сучасним мистецтвом. Саме завдяки стародавним народним

ремеслам, ми можемо відродити культуру і традиції рідного краю, а нові види допомагають не відставати від сучасності. Поєднання минулого й сучасного дає результат, який відповідає основній меті гуртка.

Мета: сприяти національно-культурному відродженню України. Довести до свідомості гуртківців, що в народній творчості повно і образно розкривається душа української нації, її ставлення до природи та світу в цілому.

Основні завдання:

- Познайомити дітей з народними традиційними ремеслами, історією їх виникнення, а також з сучасними видами мистецтва.

- Познайомити з матеріалами та способами виготовлення моделей.

- Навчити працювати в різних техніках декоративно-прикладного мистецтва: у вишивці, ліпленні, бісероплетінні, витинанці, паперопластиці, ізонитці. Вчити поєднувати народну техніку у сучасному мистецтві, створювати нові види роботи, нові техніки, методи найбільш досконалого досягнення кінцевого результату.

- Розвивати зорове сприймання навколишнього світу, творчі здібності, активізуючи образне та логічне мислення, фантазію, уяву, практичні вміння та навички, пізнавальну активність, художній смак.

- Привити гуртківцям любов і повагу до культури рідного краю, до прекрасного.

- Виховувати почуття справедливості, охайність, естетичність, чуйність, самостійність, взаємодопомогу, бережливе відношення до предметів і засобів праці.

- Залучити гуртківців до участі у виставках декоративно-прикладного мистецтва.

Програма гуртка народної творчості розрахована на роботу з гуртківцями віком 6-12 років. Вона передбачає навчання дітей у групах початкового та середнього рівнів і розрахована на 3 роки навчання: початковий рівень—144 год., основний рівень першого року навчання—144 год., основний рівень другого року навчання—144 год. Загальний обсяг та тривалість занять: 2 рази на тиждень по 2 години.

Дана програма є орієнтовною, тому керівник може вносити зміни й доповнення у зміст програми, враховуючи інтереси гуртківців.

Програмою передбачені теоретичні та практичні заняття. Використовуються такі методи: розповідь, бесіда, ігри, заочні подорожі, вікторини, конкурси, екскурсії.

Під час навчання гуртківці опановують різні техніки, прийоми виготовлення виробів. Вони отримують початкові відомості про взаємозв'язок матеріалу, форми й декорування виробів, їх залежність від призначення, поняття про симетрію, кольорову гармонію.

Теми початкового і основного рівнів перетинаються, повторюються шляхом «від простого до складного».

На початковому рівні діти знайомляться з особливостями позашкільного закладу, правилами поведінки, вимогами техніки безпеки, організацією робочого місця, а також правилами збирання, сортування та зберігання різноманітних матеріалів для роботи на гуртку.

На заняттях основного рівня закріплюються набуті навички та вміння, опановуються нові, діти працюють більш самостійно, виготовляючи вироби за власним задумом.

Програма включає знання з математики, природознавства, біології, історії, народознавства, креслення та образотворчого мистецтва. Для гуртківців є корисні екскурсії до природи, до старожилів села, а також дні здоров'я. Такі дні направлені на оздоровлення дитячого організму шляхом рухливих ігор на свіжому повітрі.

Програмою передбачена індивідуальна робота.

Навчально-тематичний план
початковий рівень

№	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	Теоретичні	практичні
П.п				

1.	Вступне заняття.	2	2	—
2.	Поняття про інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки користування інструментами.	2	1	1
3.	Робота з папером.	26	8	18
3.1.	Конструювання з паперу.	6	2	4
3.2.	Витинанка.	10	4	6
3.3.	Конструювання в техніці «орігамі».	4	2	2
3.4.	Паперопластика.	6	2	4
4.	Робота з природним матеріалом.	14	4	10
5.	Фабрика Діда Мороза.	12	4	8
6.	Кісточкове розмаїття.	10	2	8
7.	Робота з солоним тістом.	6	2	4
8.	Мозаїка яєчною шкарлупою.	6	2	4
9.	Українська народна вишивка.	16	6	10
10.	Бісероплетіння.	8	4	4
11.	Робота з вторинними матеріалами.	14	4	10
12.	Робота з нитками.	8	2	6
13.	Виготовлення святкових листівок, сувенірів, подарунків.	6	3	3
14.	Екскурсії, дні здоров'я, свята, конкурси, виставки.	12	—	12
15.	Підсумкове заняття.	2	2	—
	Разом	144	44	100

--	--	--	--	--

Зміст програми

1. Вступне заняття (2 год.)

Організаційні питання, знайомство з вихованцями, їхніми нахилами, інтересами, вподобаннями, узгодження розкладу занять. Ознайомлення з планом роботи гуртка на навчальний рік. Правила поведінки в колективі.

2. Поняття про інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки користування інструментами (2 год.)

Правила техніки безпеки в роботі з ножицями, клеєм, голкою, олівцем, насінням. Види народної творчості. Правила заготовки природних матеріалів.

3. Робота з папером (26 год.)

Конструювання з паперу, витинанки, орігамі, паперопластика. Розвиток творчого мислення, уяви, порівняння, дрібної моторики рук, відчуття симетрії. Правила користування шаблонами, прийоми різання паперу по прямих лініях, по кривих, рівномірним повертанням паперу. Історія виникнення орігамі. Прийоми згинання та складання паперу в різних напрямках за зразком. Ознайомлення з основними геометричними фігурами (квадрат, прямокутник, трикутник). Види витинанок, правила виготовлення витинанок. Правила безпечної роботи з ножицями.

Практична робота:

- виготовлення об'ємних предметів з паперу;
- складання літаючих предметів в техніці «орігамі»;
- виготовлення витинанок;
- колективна робота «Краса різнокольорова» в техніці «паперопластика»;
- композиція «Сонечко на листочку» в техніці «м'ятого паперу».

4. Робота з природним матеріалом (14 год.)

Теоретична частина. Основи та поняття флористики. Види природних матеріалів: листя, квіти, гілки, плоди, насіння. Відбір матеріалу для композицій. Фарбування насіння, зерняток. Бережливе ставлення до природи.

Практична робота:

- аплікації з рослинних форм;

- аплікації з зерняток, насіння;
- виготовлення ікебани з сухих квітів, листочків та гілочок;
- декоративна тарілка з насіння, макаронів;
- розмальовування камінців.

5. Фабрика Діда Мороза (12 год.)

Історія виникнення та традиції святкування Нового року та Різдва в Україні. Народні повір'я про силу новорічних прикрас. Конструювання ялинкових та різдвяних прикрас з паперу, картону, фольги, яєчної шкарлупи, вторинних матеріалів.

Практична робота:

- сніжинки, сніжинки-балеринки;
- виготовлення ангеликів з паперу;
- ялинкові прикраси з паперу;
- виготовлення прикрас з яєчної шкарлупи та вторинних матеріалів;
- виготовлення льодяникових іграшок.

6. Кісточкове розмаїття (10 год.)

Інструменти та матеріали для роботи. Техніка виготовлення фігурок методом викладання рослинних кісточок, насінин, круп. Послідовність виконання роботи: вибір малюнка, нанесення на деталі малюнка насіння, фарбування.

Практична робота:

- викладання деталей кісточками за індивідуальним вибором гуртківців.

7. Робота з солоним тістом (6 год.)

Традиції виготовлення ритуальних виробів із тіста в Україні.

Практична робота:

- приготування тіста;
- ліплення квіточки з листочками та композиції «Ведмежатко»;
- фарбування сухих робіт.

8. Мозайка яєчною шкарлупою (6 год.)

Поняття мозаїки. Яєчна шкарлупа як матеріал для виготовлення декоративних виробів.

Практична робота:

- підготовка яєчної шкарлупи до роботи: сушіння, подрібнення, сортування за розміром та кольором;
- розробка ескізів мозаїки;
- виготовлення мозаїк на вибрані гуртківцями теми.

9. Українська народна вишивка (16 год.)

Історія народної вишивки в Україні. Особливості візерунків та поєднання кольорів на вишивках. Закріплення нитки. Види швів: початкові, декоративні.

Практична робота:

- виконання швів «вперед голка», «строчка»;
- техніка виконання «стеблового» шва;
- вишивання медальйонів вивченими швами.

10. Бісероплетіння (8 год.)

Історія виникнення бісеру та особливості бісероплетіння. Найпоширеніші техніки бісероплетіння. Матеріали, необхідні для роботи.

Практична робота:

- виготовлення жучка-сонечка паралельним плетінням;
- плетіння простого метелика.

11. Робота з вторинними матеріалами (14 год.)

Конструювання з одноразового посуду, дисків, гудзиків.

Практична робота:

- виготовлення сувенірів з одноразового посуду в поєднанні з природним матеріалом;
- міні-сувенір на диску;
- аплікація з гудзиків.

12. Робота з нитками (8 год.)

Історія виникнення ниток. Види ниток.

Практична робота:

- плетення кісочки;
- виготовлення гаманця з кісочки.

13. Виготовлення святкових листівок, сувенірів, подарунків (6 год.)

14. Експерсії, дні здоров'я, свята, конкурси, виставки (12 год.)

Експерсії для ознайомлення з природою, історією рідного краю, для збору природного матеріалу. Дні здоров'я — рухливі ігри на свіжому повітрі. Святкування Дня вчителя, Нового року, Різдвяних свят, свята Матері.

15. Підсумкове заняття (2 год.)

Виставка гуртківців. Завдання на літо.

Навчально-тематичний план

Основний рівень

Перший рік навчання

№	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні	практичні
п.п				
1.	Вступне заняття.	2	2	—
2.	Робота з папером.	16	6	10
2.1.	Конструювання з паперу.	4	2	2
2.2.	Витинанки.	4	2	2
2.3.	Паперопластика.	8	2	6
3.	Робота з природним матеріалом.	12	4	8
4.	Робота з фарбами.	10	4	6
5.	Лялька-мотанка — український стиль.	4	2	2
6.	Фабрика Діда Мороза.	10	4	6
7.	Ізонитка.	18	6	12
8.	Вишивка стрічками.	12	6	6
9.	Українська народна вишивка.	18	6	12
10.	Кісточкове розмаїття.	16	4	12
11.	Бісероплетіння.	8	4	4
12.	Ліплення з солоного тіста.	4	2	2
13.	Експерсії, дні здоров'я, свята, конкурси, виставки.	12	—	12
14.	Підсумкове заняття.	2	2	—
	Разом	144	48	96

Зміст програми

1. Вступне заняття (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Інструменти та матеріали. Правила техніки безпеки на заняттях.

2. Робота з папером (16 год.)

Конструювання з паперу, витинанки, паперопластика. Удосконалення знань про геометричні фігури, правила користування шаблонами, властивості паперу, симетричне вирізування.

Практична робота:

- виготовлення об'ємних предметів;
- сувеніри, виготовлені симетричним вирізуванням;
- сюжетна витинанка;
- об'ємні іграшки з м'ятого паперу;
- квіти з серветок.

3. Робота з природним матеріалом (12 год.)

Удосконалення знань про флористику, характерні особливості природних матеріалів, їх зовнішній вигляд. Збір природних матеріалів, обробка. Мозаїка, значення, техніка виконання.

Практична робота:

- виготовлення декоративної тарілки;
- квіти з кукурудзяного лущиння;
- складання троянд з опалого листя;
- мозаїка з сухих листочків.

4. Робота з фарбами (10 год.)

Користування фарбами у нетрадиційному малюванні: роздування, набризк. Поєднання технік з природним матеріалом.

Практична робота:

- техніка виконання «роздування», створення композицій;
- техніка виконання «набризку»;
- виконання «набризку» з шаблонами;

- поєднання вивчених технік з природним матеріалом.

5. Лялька-мотанка —український стиль (4 год.)

Історія виникнення ляльки-мотанки. Види мотанок. Інструменти для рукоділля. Правила техніки безпеки.

Практична робота:

- конструювання ляльки-мотанки з ниток;
- техніка виконання ляльки-мотанки з тканини.

6. Фабрика Діда Мороза (10 год.)

Календар зимових свят. Історія святкування Миколая та Нового року в Україні, схожість та відмінність. Народні повір'я про силу прикрас, виготовлених власноруч. Правила техніки безпеки при роботі з вторинними матеріалами.

Практична робота:

- виготовлення сувенірів до свята Миколая;
- техніка виконання сніжинок, виготовлення гірлянд;
- об'ємні іграшки на ялинку з паперу та вторинних матеріалів;
- новорічні маски.

7. Ізонитка(18 год.)

Історія і розвиток технології ізонитки. Матеріали та інструменти. Основні правила прошивання кута, кола та дуги. Шов «голка вперед» як допоміжний шов у роботі. Послідовність виконання роботи. Правила техніки безпеки під час виконання роботи.

Практична робота:

- технологія прошивання кута;
- технологія прошивання дуги;
- прошивання кола ізониткою;
- вишивання індивідуальних робіт.

8. Вишивка стрічками (12 год.)

Історія виникнення вишивки стрічками. Матеріали та інструменти. Основні шви.

Практична робота:

- техніка виконання стрічкового шва;

- техніка виконання вузликового шва;
- техніка виконання шва «петля вприкріп»;
- виготовлення простих закінчених елементів з поєднанням бісера.

9. Українська народна вишивка (18 год.)

Куточок рукоділля. Види ручних швів. Початкові, декоративні, хрестикові шви.

Практична робота:

- удосконалення швів: «голка вперед», «стеблового»;
- вишивання міні-робіт «стебловим» швом;
- техніка виконання хрестикових швів («бігунець», пряма штапівка);
- творче перемальовування узорів за власним вибором.

10. Кісточкове розмаїття (16 год.)

Заготовка і обробка рослинного матеріалу. Інструменти для роботи, техніка безпеки. Методика викладання зерняток на малюнок, послідовність роботи.

Практична робота:

- викладання малюнків насінинами за індивідуальним вибором гуртківців;
- самостійне розфарбовування готових робіт.

11. Бісероплетіння (8 год.)

Історія виникнення бісеру. Інструменти та матеріали, види бісеру.

Практична робота:

- техніка плетіння бісеру «у хрестик»;
- виготовлення метеликів паралельним плетінням.

12. Ліплення з солоного тіста (4 год.)

Технологія приготування солоного тіста. Техніка виготовлення об'ємних виробів.

Практична робота:

- виготовлення об'ємних фігурок.

13. Екскурсії, дні здоров'я, виставки, свята, конкурси (12 год.)

Екскурсії для збору природного матеріалу. Оздоровлення дитячого організму під час рухливих ігор у дні здоров'я. Організація виставок у школі. Святкування Нового року, 8 Березня і т. д.

14. Підсумкове заняття (2 год.)

Завдання на літо. Техніка безпеки на літніх канікулах. Виставка кращих робіт.

Навчально-тематичний план

Основний рівень

Другий рік навчання

№	Розділ, тема	Кількість годин		
		усього	теоретичні	практичні
п.п				
1.	Вступне заняття.	2	2	—
2.	Робота з папером	10	4	6
2.1.	Конструювання з паперу.	4	2	2
2.2.	Конструювання рухомих іграшок.	6	2	4
3.	Малювання на фользі.	6	2	4
4.	Робота з дротом.	10	4	6
5.	Бісероплетіння.	16	4	12
6.	Фабрика Діда Мороза.	12	6	6
7.	Ізонитка.	22	6	16
8.	Пап'є-маше.	10	2	8
9.	Кісточкове розмаїття. Мозаїка з кісточок та насіння.	18	4	14
10.	Писанкарство.	8	2	6
11.	Конструювання з вторинних матеріалів.	12	6	6
12.	Експерсії, дні здоров'я, виставки, свята,	16	—	16
13.	конкурси.			
	Підсумкове заняття.	2	2	—
14.	Разом	144	44	100

Зміст програми

1. Вступне заняття (2 год.)

Ознайомлення з планом роботи гуртка. Організаційні питання. Правила поведінки у колективі. Матеріали та інструменти. Правила техніки безпеки.

2. Робота з папером (10 год.)

Види паперу, властивості. Значення іграшок у житті дитини. Поняття «креслення».

Практична робота:

- виготовлення об'ємних предметів (простих та ускладнених);
- технологія виготовлення рухомих іграшок.

3. Малювання на фользі (6 год.)

Поняття про фольгу. Послідовність виконання роботи. Інструменти та матеріали.

Практична робота:

- виготовлення сувенірів за індивідуальним вибором гуртківців («квітка», «зайчєня», «кошеня», «дзвіночок», «дубовий листочок».

4. Робота з дротом (10 год.)

Види дроту, властивості. Інструменти та матеріали. Поєднання дроту з іншими матеріалами. Правила безпеки під час роботи.

Практична робота:

- виготовлення декоративних квітів;
- конструювання виробів з дроту.

5. Бісероплетіння (16 год.)

Прилади й матеріали, необхідні для роботи. Удосконалення вмінь та навиків при роботі зі схемами. Техніка паралельного, діагонального та петельного плетіння.

Практична робота:

- виготовлення фігурок за індивідуальним вибором гуртківців;
- колективне виготовлення ялинки.

6. Фабрика Діда Мороза (12 год.)

Традиції святкування Нового року в Україні та інших країнах. Основні прийоми виготовлення новорічних та різдвяних прикрас.

Практична робота:

- виготовлення сувенірів з ниток на повітряних кульках;
- виготовлення ялинкових іграшок на електричних лампочках;
- вирізування сніжинок-балеринок як прикрас для святкової зали;
- виготовлення гірлянд.

7. Зонитка (20 год.)

Поняття про композицію в декоративно-ужитковому мистецтві, підбір кольорів. Композиційні особливості поєднання зонитки з малюнком, бісером, аплікацією. Матеріали та інструменти. Правила безпеки праці.

Практична робота:

- вишивання картин в техніці «зонитка» за індивідуальним вибором гуртківців.

8. Пап'є-маше (10 год.)

Матеріали для роботи. Технологія приготування клейстера. Техніка виконання «пап'є-маше».

Практична робота:

- техніка виконання пап'є-маше на повітряній кульці;
- виготовлення іграшки з утвореної заготовки.

9. Кісточкове розмаїття. Мозаїка з кісточок та насіння (18 год.)

Методика викладання картин з насіння на основі. Орнамент. Поєднування різних насінин та зерняток. Правила техніки безпеки. Прилади і матеріали для роботи.

Практична робота:

- виготовлення орнаменту з кісточок, насінин та круп;
- виготовлення робіт за індивідуальним вибором гуртківців.

10. Писанкарство (8 год.)

Традиції народного святкування Великодня. Прилади та матеріали. Техніка виготовлення писанки. Значення окремих елементів на писанках. Писанки свого регіону (крашанки, мозаїка з фольги, з бісеру).

Практична робота:

- виготовлення писанки малювання бісером.

11. Конструювання з вторинних матеріалів (12 год.)

Поняття про вторинні матеріали. Ознайомлення з властивостями та застосуванням матеріалів відповідно до задуму. Естетичне оформлення виробів. Використання вторинних матеріалів як вирішення економічної та екологічної проблем.

Практична робота:

- виготовлення сувенірів з вторинних матеріалів.

12. Експерсії, дні здоров'я, свята, конкурси, виставки (16 год.)

Експерсії для заготовки природного матеріалу. Оздоровлення під час рухливих ігор на свіжому повітрі у дні здоров'я. Святкування традиційних свят.

13. Підсумкове заняття (2 год.)

Виставка кращих робіт у школі.

Прогнозований результат

Гуртківці повинні знати:

- назви матеріалів, з якими працюють;
- основні види народної творчості;

- види орнаментів;
- значення символіки на вишивках, писанках;
- основні властивості кольорів та їх поєднання;
- властивості різних матеріалів: паперу, природного матеріалу, тканини, ниток, бісеру, дроту, фольги;
- прийоми роботи з різними матеріалами;
- види декоративного оформлення готових виробів;
- основні терміни та визначення технології ізонитки;
- технологію вишивання стрічками;
- технологію вишивання простими, декоративними та хрестиковими швами;
- прийоми ліплення з солоного тіста;
- прийоми бісероплетіння;
- правила поведінки та безпеки під час занять.

Гуртківці повинні вміти:

- готувати робоче місце до і після роботи;
- складати план послідовності роботи над виробом;
- користуватися шаблонами, схемами, технологічними картками;
- підбирати необхідні матеріали для виготовлення виробів;
- вишивати в техніці «ізонитка» за основними правилами прошивання кута, кола, дуги;
- поєднувати ізонитку з малюнком, фотографією, аплікацією;
- виконувати основні шви на вишивках;
- розпізнавати та виконувати основні шви у вишивці стрічками;
- прикрашати писанки з використанням вивчених елементів;
- виготовляти нескладні вироби з бісеру, солоного тіста, природного матеріалу;
- користуватися фарбами у нетрадиційному малюванні;
- конструювати з вторинних матеріалів;
- економно використовувати матеріал;
- працювати самостійно, при потребі допомагати один одному;
- аналізувати якість виконання своєї роботи.

Перелік обладнання для організації роботи гуртка народної творчості.

Матеріали:

1. Клей ПВА
2. Клей «Дракон»
3. Картон
4. Кольоровий папір
5. Кольоровий папір ксероксний
6. Ксероксний папір
7. Солоне тісто (борошно, сіль, олія, вода)
8. Природний матеріал (листочки, квіти, насіння, зернятка, крупи, макарони, лущиння кукурудзи, сушені плоди яблук, огірка, перцю, моркви, шипшини, шкірочки цитрусових, яєчна шкарлупа і т. д.)
9. Нитки муліне
10. Нитки для шиття
11. Нитки - пряжа
12. Кольорові атласні стрічки
13. Канва
14. Бязь білого кольору
15. Тканина різних кольорів
16. Бісер різнокольоровий
17. Фольга
18. Газетний папір
19. Фарби акварельні
20. Фарби гуашеві
21. Туш чорного кольору
22. Дротики для бісеру
23. Вторинні матеріали (одноразовий посуд, обгортковий папір, електричні лампочки, кришки і т. д.)

Інструменти:

1. Ножиці

2. Лінійки
3. Голки звичайні
4. Голки для бісеру
5. Голки для стрічок
6. Пензлики для малювання
7. Пензлики для клею
8. Наперстки
9. Зубочистки
10. Олівці

Список літератури:

1. Бондар І. Р. Вироби з природного матеріалу.—Тернопіль-Харків: Видавництво «Ранок», 2010.
2. Гусакова М. А. Аплікація.—М., «Просвещение», 1977.
3. Хоменко В., Никитюк Г. Аплікації, картини і панно з природних матеріалів.—Харків., 2010.
4. Гаврилова В. Ю. Все, що треба знати про орігамі.—Х.: Видавництво «Ранок», 2011.
5. Склярєнко О. Школа ремесел. Лялька: український стиль.—К.: Видавництво «Шкільний світ», 2011.
6. Бондарук А. Як написати писанку.—Луцьк: ВМА «Терен», 2008.
7. Гаврилова В. Ю. Вишивка стрічками.—Харків, 2007.
8. Твердохліб О.А., Островська М. О. Подарунки: Ілюстроване видання.—Харків: Торнадо, 2007.
9. Хоменко В. А. Солоне тісто.—Харків, 2007.
10. Репіленко Л. Аплікація з природного матеріалу.—тернопіль, 2005.
11. Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка.—К.:Наук. Думка, 1988.
12. Антонович С. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво.—Львів: Світ, 1999.
13. Гусарова Н. Н. Техніка ізонитки для дошкільнят.—СПб.: Дитинство, 2000.
14. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення.—Тернопіль, 2005.
15. Браницький Г. А. Картини з кольорових ниток та цвяхів.—Мінськ, 1992.
16. Литвинець Є. Голки, нитки, намистинки.—К.: Веселка, 1989.
17. Веремійчик І. М. Майстровиті руки.—Київ. «Інститут педагогіки», 2001.
18. Веремійчик І. М. Майстрик і майстринка.—Київ. «Інститут педагогіки», 2001.
19. Веремійчик І. М. Майструй і твори.—Київ. «Інститут педагогіки», 2001.

